Цэна асобнага нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул., № 29.**

Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г.—2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцай: на 1 г.— 4 р. на 6 мес.—2 р. 3 мес.—1 р. Перамена адрэсу— 20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі Рукапісы і карэспандэнцыі, прысланые у рэдакцыю, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ падпісаць прозвішчэ разам с фаміліей,, хто ня захочэ каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія тэлькі для ведама рэдакцыі. Рэдакцыя пакдае за сабой права папраўляць і укарачываць прысланые рукапісы і аўторам назад іх не звертае.

Год IX. 20 Лістапада 1914 г. № 46

Усім, хто перад Новым Годам захочэ абзнаеміцца з „Нашай Нівай“, калі прышле свой адрэс, то кантора Рэдакціі будзе высылаць газэту да Новаго Году ДАРМА.

Хаурусная праца.

Тысячы—дзесяткі тысяч—сыноў Зямлі Беларускай праліваюць кроў сваю і чужую на вайне, гінуць ад куль і хвароб. Іншые калекамі вертаюцца да родных хат — няздольные да працы дзеля куска хлеба. А на ўвесь наш край ускладаецца вялікі ціжар: трэба пракарміць гэных калек, трэба даць падмогу і апеку ўдовам і сіротам пабітых на вайне...

Кажуць людзі: пасьля вайны будзе—павінна быць—лепей. Дай жэ Божэ, каб тое збылося! Але, чэкаючы нейкаго зміласаваньня, нейкаго цуду, нельга апускаць рук, нельга пакідаць тае работы, каторая тварыла і будзе далей тварыць новае жыцьцё.

Ніхто не ўзбагаціць нас без дай прычыны. Ніхто не асьвеціць цемры ў душах нашых, калі самі сьвету шукаць ня будзем. Гэта павінен ведаць і добра памятаць кожны беларус у часі звычайным, а тым болей цяпер.

Растуць падаткі, растуць нашы грамадзкіе павіннасьці. Прыходзіцца шукаць спосабоў дзеля здабыцьця патрэбных грошы. Як дайсьці гэтаго?

І тутака ізноў атчыняецца перад намі дарога, па каторай дайшлі багацьця і вышэйшай культуры гэтак падобные да нас народы: Латышы, зацісьненые багатырамі-баронамі чужой нацыі, чэхі, загубіўшые колішнюю цывілізацію і колішнюю славу, ірландцы, каторых дзержалі у зьдзеку і гнібеньні англійскіе лэнд-лорды, забраўшы ўсю зямлю, — ўсе гэтые «мужыцкіе» нацыі дайшлі лепшай долі супольнай, хаўруснай, ўсенароднай працай. Быўшые беззямельнымі йшчэ гэтак нідаўна латышы адваёвываюць цяпер нават вялікіе гарады, як, напрыклад, Рыга, Лібава і інш. Чэхі перад усім сьветам могуць пахваліцца сваім экономічным развіцьцем. Ірландцам даюць асобны сэйм (парлямэнт) і самоупраўленьне. І ўсё затым, што мужыцкая мільённая грамада збудзілася да жыцьця, што ўвесь народ жыў братнім жыцьцём, што адзін аднаму памагаў у працы, заводзячы ўселякіе хаўрусы дзеля супольнай работы, дзеля вызваленьня з бяды, с цемры безпрасьветнай.

Па гэткай дарозі павінны йсьці і мы—асабліва цяпер, калі вайна забірае ад нас гэтулькі ахвяр і людзьмі і дабром. Што яна руйнуе,—трэба тое адбудоўваць. Што забірае з дабытку — ізноў прыдбаць. І тутака сіл аднаго чэлавека не хапае. Трэ' йсьці ўсім грамадой, трэ' ўсей вёскай, ўсім сялом працаваць, каб не дапусьціць у нашы хаты няпрошэных гасьцей—голаду і холаду. Трэба завадзіць хаўрусы дзеля ўзаемнай падмогі—крэдытные банчкі, хаўрусные крамы, суполкі дзеля прадажы агулам свайго вясковаго багацьця, дзеля выпіскі і закупкі патрэбных тавароў і інш.

Дарога хаўрусоў—коопэрацііі—гэта ўжо выпрабаваная, пэўная дарога, каторая дае раскінутаму па вёсках і сёлах народу, раздзеленым сваркамі і звадкамі селянам-гаротнікам сілу і моц у здабываньні хлеба, у забеспечэньні і сябе і сірот ды ўдоў салдацкіх ад недастатку. Па ёй павінны мы пайсьці.

За апошніе гады пачалі гэткіе хаўрусы шмат дзе атк рывацца і ў нашай старонцы. І з іх бачылі мы чы мала карысьці?!. А йшчэ даюць нам добры прыклад коопэратывы ў Галіччыне украінскай, зруйнаваные цяпер вайной: тамака тры гады народ змагаўся з голадам толькі дзякуючы хаўрусам, бо тры гады неўрадзіла.

Ўсе сьведомые беларусы, ўсе добрые сыны сваей бацькоўшчыны павінны ў гэты цяжкі момэнт натужыць сілы свае, каб з'еднаць нашу мужыцкую грамаду дзеля супольнай экономічнай работы, дзеля змагьньня з бядою. Гляньмо, якую вялікую подмогу пацярпеўшым ад вайны даюць, напрыклад, маскоўскіе хаўрусы, злучэные у «союзъ московскихъ кооперативовъ»,—і ўбачым, што тая падмога йдзе нават нашай старонцы, надгранічным губэрням Літвы і Беларусі.

Трэба нам з іх узяць прыклад. Справа хаўрусоў у нас — дужа пільная, дужа патрэбная і дужа карысная.

ВАЙНА.

18 лістапада Гасудар Імпэратар выехаў с Царскаго Села к дзействуючэй арміі.

Гасудар Імпэратар апавешчае Найвышэйшую падзяку глаўнаму начальніку Двінскаго ваеннаго округу, інжэнер-генералу князю Туманову, за працу і шчырую дбаласьць аб добрых парадках і баспечнасьці у часе падарожы Гасудара Імпэратара 21 кастрычніка—2 лістапада сёлетняго году ў дзействуючую армію,

---

Расейска-Аўстрыяцкая.

Наступаньне расейскаго войска за Карпаты і к Кракову не спынялося праз увесь тыдзень. Пярэдніе атрады, прайшоўшы малы Лаборэц, занялі Гуменнэ на вэнгерскай раўніне. У заходней Галіччыне расейцы прыбліжаюцца к Кракову і занялі на прасьцягу 20—40 вёрст на ўсход ад яго цьверць паўкругу па фронце Прошвіцэ—Бжэско Старэ—Бохнія—Вісніч, аткінуўшы тут аўстрыяцкую армію і захапіўшы 7000 палонных з лішнім, шмат арудзій, кулемётаў і інш. ваеннай здабычы. У гэтым раёне, каб атакаваць сільна умацаваные аўстрыяцкіе пазыцыі на левым беразе Рабы, некаторые пярэдніе атрады расейскаго войска перахадзілі гэту рэчку у часе ледаходу у брод глыбінёю па грудзі. Асабліва заўзята баранілі аўстрыякі Бохнію, узятую расейцамі атакай на штыкі. Цяперака аўстрыяцкае войска, быўшае у Буковіне, с пасьпехам атступае. Расейцы ізноў занялі Чэрновіцы. Аўстрыяцкіе пазыціі, бараніўшые праходы ў Карпатах на працягу 50 вёрст, узяты расейцамі 15 лістапада пасьля дзесяцідзённай заўзятай бітвы. Як даносіць Штаб Верхоўнаго Глаўнокамандуючаго, за першую палавіну лістапада расейцы узялі у палон каля 50,000 аўстрыяцка-вэнгерскіх салдатоў і каля 600 афіцэроў.

Расейска-Нямецкая.

Праз увесь мінуўшы тыдзень уся увага абядзьвух старон было скіравана найболей на вялікую і крываваю барацьбу паміж Віслай і Вартай. Былі мамэнты, што нямецкае войска праб'еццa праз распалажэньне расейцоў, а нават у адным мейсцы (на ўсход і паўдня ад Лодзі) і дасьцігла гэтаго, але само-ж папала у нявыгаднае палажэньне: расейскае войска немцоў акружыла, і цяпер яны ня ведаюць як з гэтаго выйсьці. 16 лістапада. Паміж Віслай і Вартай немцы утрымліваюць умацованую імі пазыцію Стрыков—Згеж—Шадэк—Здуньска Воля. Вельмі заўзятые бітвы адбываліся у раёнах Стрыкова і Згежа, прычым расейцы захапілі арудзіі і некольні сот палонных. Расейскае войска заўладала з бою фронтам Гловно—Белявы—Собота. 17 лістапада. Заўзятые бітвы не спыняюцца у напрамку к Ловічу. Проба немцоў прасунуцца ў раёне Шэрцова адбіта з вялікімі для іх стратамі. 18 лістапада. На левым беразе Віслы у раёне Ловіча 17 лістапада бітвы разьвіваліся на ўсім фронце, прычым атакі немцоў найбольш былі скіраваны на фронт Белявы—Собота. К поўначы ад Ловіча наступленьне расейцаў было карысна у раёне Лодзі. На левым крыле расейскаго распалажэньня выясьнено, што у напрамку ад Каліша к Серадзю зграмадзіліся немалые нямецкіе сілы. 17 лістапада непрыяцель пачаў наступленьне ад Серадзя і ў раёне Ласка пярэдніе атрады расейскаго войска ўступілі з немцамі у вельмі заўзятую барацьбу, якая не спынялася цэлы дзень. Пасьля бітвы, расейцы занялі Шэрцов.— На ўсходне-прускім фронце адбываюцца невялікіе бітвы. У раёне Мазурскіх азёраў і рэчкі Ангерап расейскае войска выцiснула немцоў на некаторых участках іх умацованых пазыцій.

У бітвах паміж Віслай і Вартай немцы панясьлі не малые страты, асабліва, калі ім прышлося атступаць ад Рзгова і Тушына цераз Бжэзіны к Стрыкову пры нявыгадных для іх варунках. З гэтай прычыны пашырыліся весткі, што немцы ужо разьбіты. На такую думку Глаўнае упраўленьне Генеральнаго Штабу апавешчае, што німа чаго ешчэ вельмі цешыцца, бо бітвы не спыняюцца. Хоць барацьба на ўсім фронце разьвіваецца для расейскаго войска зусім карысна, але праціўнік не пакідае заўзята супраціўляцца. Такім чынам барацьбы гэтай ня можна лічыць закончэнай, адно трэба чэкаць і верыць, што расейскае войска давядзе да канца пабеду над праціўнікам і да рэшты зломіць супраціўленьне ворага.

Расейска-Турэцкая.

На пачатку тыдня штаб каўказкай арміі абвесьціў, што наступаньне турэцкаго войска ад Эрзерума адбіта і пагоня праціўніка закончэна. Прычым, у часе прасьледаваньня разьбітых турэцкіх сіл, расейцы захапілі шмат палонных, аружжа, яшчыкаў з набоямі і г. д. Паміж іншым штаб паведамляе, што дарога атступаньня туркаў была засеяна трупамі іх замёрзшых салдатоў. У апошнім часе вялікшых бітваў на гэтым фронце не чуваць.

Француска-Англіцка-Бэльгійска-Нямецкая.

Тутака, апрача неспыняўшыхся заўзятых атак нямецкаго войска, каб прарвацца к берэгу каля Рэймса і каля Вэрдэна і апрача таго, што на ўсім гэтым фронце вываліў вялікі сьнег,—нічога важнаго не сталося.

Сэрбска-Чарнагорска-Аўстрыяцкая.

З гэтаго поля крывавых змаганьнеў весткі надыйходзюць дужа скупа. Гэтак, ужо колькі часу німа ведама, што робяць аўстрыякі каля Белграду. На лініях распалажэньня войска праціўнікаў выходзіло, што аўстрыякі меціліся адрэзаць сэрбоў ад чорнэгорцаў і такім чынам разьбіць іх па асобку. Але гэта аўстрыякам не ўдалося. З апошніх вестак відаць, што ўсе атакі аўстрыякоў сэрбы і чорнагорцы адбілі.

У Нямеччыне. Немцы, як і аўстрыякі, відаць баяцца ўступленьня расейскаго войска, пасьпешна строюць украпленьня і траншэі з абядзьвух старон Нёману. Атправілі 150 арудзій у Данціг, 40,000 войска с Франціі у Брэслаўль і 75 арудзій у Краков.—Да гэтаго часу у Нямеччыне паклікана на вайну 4 с палавінай мільёнаў, узростам ад 18 да 45 год. Газэта «Times» пішэ, што немцы рыхтуюцца к доўгай вайне. Прымусіць іх к здачы голадам немагчыма. У іх не хапае можэ быць пшаніцы, але за тое другіх прыпасаў шмат, асабліва бульбы. «Бадай ці зможэ іншая якая небудзь нацыя у Эўропе—пішэ газэта—быць спасобнай вясьці так нарыхтовано гаспадарку, як гэта можна заўважыць цяпер у Нямеччыне».

Аўстрыя і Румынія. Граф Тісса, першы міністр Вэнгрыі, высказаў; што «у разе пабеды Масквы, Константынопаль зрабіцца расейскім, а Румынія аберніцца у расейскую провінцію», і асьцерэгае вэнгерскіх румыноў перад доляй «нешчасных румынаў Бесса-

рабіі». — К румынскай граніцы недалёка Прахова зграмаджываецца аўстрыяцка-нямецкае войска.

Португалія, як відаць, ідзе на помач англічанам проці немцаў. Гэтак, ужо партугальскае войска выслано у Александрыю для супольнай з англічанамі абароны Суэцкаго каналу.

Голяндзія. Голяндзкае прэдстаўніцтво у Петраградзе заявіло, што адносіны паміж Нямеччынай і Голяндзіей добрые.

У **Швэйцарыі** урад выдаў пастанову разстрэліваць пралетаючые над Швэйцарскай зямлёй самалёты ваюючых дзержавоў.

У Болгарыі ваенная гарачка павелічываецца с кожным днём. Паклікана да войска ешчэ 100 тысяч запасных. Лічба болгарскай арміі дасьцігае цяпер 300 тысяч людзей.—Кажуць, што паміж Болгарыей і Турэччынай ёсьць сэкрэтная змово, па якой у разе грэцка-турэцкай вайны, Болгарыя будзе памагаць Турэччыне. — Прэдстаўнікі Расеі, Францыі і Англіі заявілі болгарскаму ураду, што напад Болгарыі на Сэрбію, Грэцію або Румынію будзе палічэны як абвешчэньне вайны гэным тром падаўшым заяву дзержавам.

У Турэччыне. Туркі сьцягіваюць сваё войска к Родосто і Сан-Стэфано. Лічба турэцкаго войска выстаўленаго проці Расеі дасьцігае да 300,000 салдат. — Турэцкая армія падбліжаецца к Эгіпту; вялікіх бітваў чэкаюць каля Суэцкаго каналу.

У Пэрсіі. Англіцкі, француські і расейскі пасля падалі супольны пратэст пэрсідскаму ураду проці адбываючагося у Пэрсіі набору дабравольцаў для турэцкай арміі. —С прычыны, што на пэрсідзкай граніцы пачаліся ваенные змаганьня, Пэрсія зрабіла змову с Турэччынай. Пэрсідзкі урад заяўляе, што ён ня можэ забараніць пропуску турэцкаго войска цераз сваю зямлю да таго часу, пакуль Расея ня выведзе свайго войска з граніц Пэрсіі.

У **Японіі.** Англіцкіе газэты пішуць, як абходзюгпа японцы з немцамі. Нямецкіе падданые і цяпер свабодна ўезджаюць у Японію і так сама могуць свабодна пакінуць яе. Нямецкіе банкі працуюць, і агулам немцы падўласны агульнаму праву.—Японія манілася перавезьці часьць свайго войска у эўропу напомач Расеі і яе хаўрусьніц, але Расея, падзякаваўшы атказалася ад гэтаго.

Каля вайны.

Стогн палёў.

У газэце «День» надруковано аповеданьне разведчыка, папаўшаго у палон да немцоў і уцекаўшаго аттуль.

Аграмаднае, аграмаднае поле. Парыто ўсё рознымі ўзмацованямі. Трупам пахнець, порахам ды крывёю. Недаўна, відаць, біліся яшчэ тут... Не пахаваны забітые. Ідзеш, ідзеш і спатыкнешся аб труп... Ціха, ціха так. І ад месяца сьветла — і схавацца нема куды. Калі што небаспечна, прытулюся да зямлі, паляжу, папаўзу трохі па сырасьці ды йзноў іду—на зоры толькі пагледаючы, каб ня збіцца са шляху. Зусім ўжо поле прайшоў, амаль і трупаў ўжо німа—падабралі з берагоў, і лясок блізка. Але... стогнець, чую... поле стогнець жаласна так: «а-а-а! а-а!» Як укапаны, застанавіўся, зноў прытуліўся да зямлі, палежаў, падняўся чуць-чуць і азіраюся. Нічога... роўна ўсё, як далонь, а стогнець.. Што гэта? Здаецца! — думаю. Ускочыў, паправіўся... крануўся далей і... зноў стогнець... наперадзі скульсьці і збоку. І дзіўна так, не па чэлавеччаму стогнець. Пайшоў на стогн, нікога, а стогнець. І адразу мне гэтак жудасна зрабілася. Валасы на галаве дубам сталі, дрыжу ўвесь дробна, дробна так. А стогн то тут, то там так і раздаецца: «а-а-а! а-а!» І раптам як закрычэў я дзікім крыкам,—але толькі зразумеў, што крычу, а голасу і ня чуў, ды наўцекі. Але не праз лясок, як трэба было, а ўвакруг... Бягу ды вобземлю, бягу ды воб землю, а сам ўсё крычу. А ўсьлед мне ўсё стогнець. Гэтак прабег я вёрст шэсьць, і тут толькі атсапнуўся... Абагнаў лясок, а там ўжо і нашы... Расказаў я ім, пайшлі мы туды раніцай. На краю лесу каля дрэва пад зламанай галінай бачым немец, скорчыўшыся, ляжыць. Халодны ўжо. Забраўся, відаць, ранены на дрэва, а зьлесьці і ня мог; так і канаў на дрэве. А на раніцу памёр і, абцяжэўшы, надламаў галінку і зваліўся. Як сьлед пахавалі і пайшлі далей. А далей акопы... Ноччу і не відаць іх, — так чыста наша артылерыя разнесла дрыкрыцьце. А у акопах зноў яны... лежаць як папала... адзін на аднаго забраўся... каб грэцца, значэ. І ўсе ўжо адубелі. У адным толькі жыцьцё чуць трымаецца. Узялі с сабою, ня ведаю толькі, ці адратавалі яго...

Як кароль у паход выхадзіў...

С польскаго.—М. Конопніцкай.

Як кароль ў паход выходзіў,
Голас зычных труб праводзіў,
Залацісты сурмы йгралі
На пабеду ў добрай хвале.
А як Стах пайшоў на бітвы,
Зашэптаў яму малітвы
Цёмны лес ды жыта у полю
На нудоту, на нядолю.
На вайне там кулі сьвішчуць,
Як касою людцоў нішчуць;
Каралі найлепей б'юцца,
Мужыкі-ж найбольш кладуцца.
Шэльсьцяць сьцягі шаўковы,
Недзе крыж скрыпіць вясковы;
Стах ад раны пямірае
А кароль здароў вертае.
У вароты як уехаў,
Выйшла зорка на пацеху
І усе зайгралі звоны
На ўсе сьветавы староны.
Як дол мужыку капалі,
Зашумелі дрэвы ў далі,
Зашумелі праз дубровы
Тые кветачкі лільёвы.

Перэкл. **Янка Купала.**

Вавілон.

(С казак мінуўшчыны).

І моліцца народ і шчыра небо хваліць,
І дудкі і званкі аж глушаць Вавілон.
У золаце жрэцы. Агні сьвятые палюць.
І звязаных ахвяр нясецца плач і стогн...

Гарачэю крывёй апырсківаюць хорам;
Набожный жрэц капітуе кроў, бы смачны мёд...
Ён падыймаець твар к далёкім, сьветлым зорам,
І пачынае хутка дзікі карагод.

Як музыка, той плач вялікай страшнай болі..
Канаючых ахвяр прыемны кожны рух..
«О, болей стогноў, мук!.. Крыві йшчэ болей... болей!.
«Хай есьць сьвяты агон! Хай есьць галодны цух!

«То выкуп за усіх! то ключ ад брамы рая!
«То радасьць для багоў! то сьвята для людзей!»
І маці з радасьцю дзіця сваё кідае
На полымя, дзе шмат лягло ужо дзяцей...

Ясакар.

Вільня 14/XI—14 г.

Песьня адзінокаго.

Я не маю сваей хаткі,
Я ня помню роднай маткі;
Рос я круглым сіратою,
Як той дуб, што над вадою.
Мяне маці не люляла,
Казак, песень не сьпевала;
Чуў я толькі песьні бора,
Ўзгадовала мяне горэ.
Хоць нядоля мяне гнала,
Усё-ж мне сілы не зламала!
Ці-ж я ростам не высокі?
Ці-ж ў плечах я не шырокі?
Валасы да плеч густы,
Ў мяне рукі, як стальные.
Спрытна рэжу дол сахою,
Здацен ў лузі за касою...
Толькі-ж дол... чужы капаю,
Толькі-ж долечкі не маю.
Ой, пайду, пайду я ў поле!
Загукаю: «Гдзе ты, доля?»
Акажыся! адгукніся!
Ка мне тварам повярніся!»

Галіччына.

Галіччына — той край, што Расея толькі недаўна заваевала у Аўстрыі, — ляжыць ад нас на захад сонца у тым паўкругу, які вытвараюць высокіе горы Карпаты, і гранічыцца с Келецкай, Люблінскай, Валынскай, Падольскай і Бесарабскай губ. Да гэтай вайны мала што было чуваць аб Галіччыне, мала хто знае аб тым, які гэта край і які народ там жыве, ды якая мінуўшчына гэтаго нешчаснаго краю. Вось мы тут і раскажэмо крыху аб усім тым, што можэ цікавіць чытача «Нашай Нівы».

Пасьля татарскай навалы на Кіеўскую Русь, гасударственая моц гэтай першай рускай дзержавы падупала. Кожная грамада—«земля» кіравалася самадзельна сваім вечам. Людзі жылі пад страхам татарскаго нападу. У гэты самы час у вялікую сілу ўзмагаліся тые рускіе землі, якіе меньш цярпелі ад княжскіх сварак ды ад татарскіх наездоў. Землі гэтые былі злучэны у адно княжство Галіцко-Волынское. Былі тут багатые гарады, вось як Галіч, Перамышль ды шмат ешчэ якіх.

Вялікую сілу мело рускае баярство, купецтво ды заможнае мешчанство. Было багата у тагочаснай Галіччыне і чужаземскіх сялібоў (калёній): нямецкіх, валошскіх, угорскіх ды іншых.

Князь Раман Валынскі у XIII веку злучае пад сваей уладай мала ня ўсе украінска-рускіе землі ды на руінах Кіеўскай дзержавы утварыў новую—Галіцкую. Але найбольшаго значэньня дасягла гэта новая руская дзержава пры сыне Рамана—Даніле. Ён рабіў так сама, як і яго бацька: то прымусам, то ласкай зьбіраючы землі руска-украінскіе. Маніўся нават выгнаць татароў з Эўропы і дзеле таго завязаў зносіны з рымскім папай, які надаў Даніле тытул караля. Сыны ды ўнукі Данілавы працавалі неўтамліва для роднаго краю, як напрыклад Лев Галіцкі, Мсціслаў Волынскі і гэтак далей. Але як у пачатку XIV веку род караля Данілы перавёўся, дык пачала пакрыху падупадаць і Галіцка-руская дзержава. Ажно у канцы XIV веку Польшча загарнула да сябе Галіччыну, назваўшы яе «Воеводзтвам Рускім».

С таго часу аж да 1772 году, да першаго падзелу Польшчы, Галіччына жыла пад безгранічным панаваньнем польскай шляхты, пазбаўленая сваей інтэлегенціі (людзей асьвечэных) ды «благочэсьцівай» (праваслаўнай) веры. Галічанамі была прынята унія, якая с часам зрабілася народнай верою тамашняго люду, як перэд гэтым была праваслаўная вера. Пасьля падзелу Польшчы, Усходняя Галіччына адыйшла пад Аўстрыю, а с часам Аўстрыя забрала і Заходнюю Галіччыну (дзе место Краков) ды Буковіну. Але ўсё-ж такі пануючым народам асталіся палякі.

Пад польскім панаваньнем Галіцкая Русь дайшла да страшэннаго упадку, што служыло не раз прычынай уселякіх бунтоў. Пачыналіся народные паўстаньня проці палякоў і «опрышкі», гайдамакі цяжка мсціліся за сваю крыўду. Галіччына брала учасьць і ў паўстаньні Б. Хмельніцкаго.

Адраджэньне Галіччыны пачынаецца с 30-х гадоў XIX в., калі гурток маладых сьвяшчэнікоў пад загадам Маркіяна Шашкевіча пачынае выдаваць кніжкі пісаные у народнай мове, як напр. «Русалка Дністрава» ды інш. У 1848 г. калі пачаўся рух у ўсей Заходней Эўропе і вызваленьне ад паншчыны, галіцкіе русіны склікалі «Головну руську раду», якая апавесьціла сваю злучнасьць з украінскім народам у Расеі ды дамагалася, каб Галіччыну было падзелена на дзьве часткі: заходнюю — польскую і усходнюю—украінскую з аддзельнымі для кожнай сэймамі. Але ў тым-жэ 1848 г. вялікая беда спаткала ешчэ аўстрыяцкіх русіноў. Міністар Бах, здушыўшы польскі рух, не пашкадаваў і галіцкіх украінцоў. Толькі у 1861 г. Галіччына здабыла сабе самаупраўленьне. С 70-х гадоў народны рух сярод галічан развіваецца пад ўплывам О. Коніскаго з большай сілаю. Утворэна тады багата школ з навучаньнем на украінскай мове, здабыта 10 катэдроў у Львоўскім унівэрсытэце і колькі мейсц у сэйме. У 90-х гадох нацыянальны рух стаў глыбейшым і шырэйшым, але заўсёды непрыхільным да палякоў. Тады к працуе і знаменіты Драгоманоў. Закон аб выбарах 1907 г., які ўводзіў агульнае выбарнае права, палякі хацелі пакіраваць на шкоду украінцам. Але выстрэл Січынскаго (12 красавіка 1908 г.) у Патоцкаго, намесьніка Галіччыны, крыху перапалохаў палякоў. Пры апошніх выбарах палякі ўсё-ж такі мелі 69 мейсц у сэйме, а украінцы толькі 30, («масквафілы»—2).

Сколькі і якога народу жыло цяпер да пачатку вайны у Галіччыне, гэта відаць з далучэнай тутака таблічкі:

Палякоў	4,672,500	(58%)
Украінцоў . . .	3,208,092	(40 »)
Немцаў	90,114	(1 »)

Да палякоў больш як 2 мільёны прылічэна жыдоў, бо аўстрыяцкая статыстыка жыдоў за асобны народ не ўважае. Такім чынам на абедзьве часткі Галіччыны,—польскую і русінскую,—украінцы усё-ж такі становюць вялікую большасьць.

Прырода Галіччыны вельмі не аднальковa: на захадзе высокіе горы, рэчкі ды горскіе крыніцы шумяць, а на ўсходзе—раўніна, і рэчкі плывуць паволі. Вось-жэ і заняцьце тамашніх людзей неаднальковы. Хто жыве ў горах, той выгадовуе жывёлу на «полонынах», а ў нізіне людзі ў хлебаробстве кахаюцца. Ды Галічына ў большасьці край хлебаробскі, бо 76,60 прац. усяе людласьці ходзіць каля зямлі.

Промыслы гэтаго краю пачалі толькі разівацца, — с таго часу, як каля Барыславя ў падгорскім краі выкрыта нафту (карасіну) ды озэгрыт (земляны воск). У горным промысле цяпер працуе 17,115 работнікоў. Апрача таго, 310,285 работнікаў працуе на ўселякіх іншых заводах: шваварных, гарэлачных, табачных фабрыках ды інш. Промыслам і таргоўлі шкодзіць педахват добра нарыхтаваных дарог ды панаваньне звыроджэнай польскай шляхты, хоцьбы ўзяць тое, што 37 прац. усей галіцкай зямлі належыць 475 галіцкім панам-палякам.

Крэдытовых таварыствоў ня вельмі шмат. З украінскіх таварыствоў найбольшае — «Дні-

Толькі-ж ціха, ціха ў полі,
Толькі вецер дзьме паволі:
«Дарма жыцьце тваё гіне:
Німа долі сіраціне».

Якуб Колас.

З Беларусі і Літвы.

З Віленшчыны.

Адменена абавязываючая пастанова, забараняючая ў граніцах віленскай губэрніі скупліваньне фуражу (харчоў), жывёлы і коні.

Боты для арміі. Віленская гарадская камісія па загатоўцэ ботаў для войска абвесьціла шаўцом г. Вільні, што, паводлуг загаду ваеннаго ведамства, кожны шавец павінен зараз-жэ прыступіць к загатоўцэ салдацкіх ботаў, с свайго зусім добраго тавару і зусім прыгодных для нашэньня ў паходзе, ня меней дзьвух пар у тыдзень, цаною ад 7 р. да 8 р. 50 к. за пару. На шаўцоў, катораые не захочуць гэтаго рабіць, будзе накладзена кара—да 3000 р. штрафу або да 3-х месяцоў арышту.

За пробу здаць у камісію боты, пашытые з нягоднаго тавару, Глаўны начальнік двінскаго ваеннаго округу засадзіў пад арышт на 7 дзён шаўца В. Венюкевіча.

Аб выплаце за коні і інш. рэчы узятые на вайну. Дэпартамэнт гасударственаго казначэйства паведамляе, што «у бліжэйшым часе дэпартамэнт выдасьць цыркуляр аб рэквізыцыі. Квіты за рэквізаваные (забраные на ваенные патрэбы) коні, павозкі і упраж будуць выплачывацца паводлуг асыгновак паветовых прысутстваў аб воінскай павіннасьці, у раёне каторых былі рэквізыцыі. За квіты на прадукты—паводлуг асыгновак акружных інтэндантскіх упраўленьняў, а ў раёне ваенных змаганьнёў—паводлуг асыгновак належных полевых упраўленьняў па харчаваньню арміі». З гэтаго паведамленьня відаць, што с квітамі за коні, павозкі і упраж трэба будзе звяртацца да паветовых воінскіх прысутстваў, там за квіт выдадуць талон на асыгноўку, а за гэты талон у паветовым казначэйстве заплацюць грошы.

Ураджай лёну у нашым краю, як падлічана, крыху горшы, як летась. Гэтак, (у пудах з дзесяціны): Віленская губ. мятаго 10—15, (у 1913 г. 20—25). Вітэбская губ. —15—20 (у 1913 г.—30). Магілёўская—20—25, (у 1913 г. 30—35). Ковенская—20, (у 1913 г.—25—30).

Віленское таварыство малочнай гаспадаркі. Гэтакае т-во заложэна недаўна у Вільні. У таварыство прыймаецца кожны, хто займаецца малочнай гаспадаркай. Лічба членоў не аграгічэна. За ўступ у т-во ўносіцца 10 р. і пай (складка) у 500 р.—адразу або з—разовымі часткамі.

Перанос у Вільню лодзінскіх фабрык. Лодзінскіе фабрыканты маняцца ў незадоўгім часе перанесьці фабрыкі з Лодзі у Вільню.

Фабрыка сахарыны недаўна выкрыта у глухім лясістым мейсцы, на беразі возера Дубенкі, у Двінскім пав., на зямлі двара Каменец памешчыка Рэутта. У хаце знойдзена 2 пуд. сахарыны і 8 пуд. сернай кіслаты (вітрьолю). Затрымана некольні «фабрыкантоў» і аддадзена пад суд.

Браваркі с палітуры выкрыта недаўна у в. Зверлішкі (віленск. губ.) у хаце Ф. Мураўскаго. У 1910 г. у гэтай вёсцэ так сама быў выкрыты бравар.

За газэту. Рэдактара „Веч. Газ.“ Ф. Хаценка за надрукаваньне стацьцей проці начальніка сыскного аддзеленьня у Мінску, Ільюковіча, засудзілі на 2 месяцы турмы.

З Міншчыны.

Пачтовые галубы. Глаўны начальнік мінскаго ваеннаго округу выдаў абавязываючую пастанову, па якой, пад штрафам да 3000 р. або да 3-х мес. арышту, забараняецца трымаць і гадаваць пачтовых галубоў. Асобы, маючые такіх галубоў, павінны ў пяцідзённы тэрмін аддаць галубоў паліціі, а тые, што маюць непачтовых галубоў, павінны трымаць іх у закрытых памяшчэньнях і не выпускаць на волю.

Аб сукне для войска. Мінскі губэрнатар паведаміў гарадзкіе управы і упраўленьня губэрніі, што начальнік мінскаго ваеннаго округу загадаў рэквізаваць надалей толькі тые сукны і латрэбную для войска гатовую адзежу, абуў, коўдры, якіе надыходзяць пад інтэнданцкі манер.

Школа. Зацьверджэна уставмінскай сельск.-тэх школы мінскаго губэрскаго земства. У школе будуць вучыць, як гадаваць расліны на корм. Прыймаюцца дзяцюкі не маладзей 17 год і скончыўшые ніжэйшую сельска-гаспадарскую школу. Прыём і выпуск вучняў адбываецца у месяцу студні.

Проці гарэлкі. Сабраньне гарадзкіх упаўнамочаных г. Слуцка прызнало непатрэбным аткрываць нанова таргоўлю у Слуцку гарэлкай і півам, а такжэ аткрыцьцё у 1915 г. шынкоўняў і піўных.—Сельскі сход села Гародзішча, навагр. пав., прыгаварыў закрыць у воласьці усе шынкоўні.

За браваркі с палітуры суд засудзіў Казіміра Зверко і Міхаіла Бобрыка на 2 месяцы турмы кожнаго. (Зверко гнаў палітурку у в. Куцэўшчыне, мінск. пав., а Бобрык—у сялібе Копаль, івенецк вол., мінск. пав.). Апрача таго Бобрык павінен заплаціць каля 3000 штрафу аб на гэтые грошы, атсядзець, а Зверко—1500 р. з лішнім, або гэтак сама атсядзець у турме.

За канякрадзтва засуджэны у Бабруйску: А. Гурскі і Р. Пархомчык—на 4 гады катаржных работ, а Н. Гурскі—у арыштанскіе роты на 1 г. і 6 месяцаў,—за пакражу коні у селяніна А. Хаткевіча.

За зьневагу. Начальнік мінскай турмы граф дэ Рошфорт, япічэ у летку, пры ўходзе ў рэстаран „Рэнэссанс“, зьневажыў „дзействіем“ аўтомобільнаго шовэра (фурмана). За гэта акружны суд засудзіў пана начальніка на 30 дзён пасядзець.

Пажары. У навагр. пав. у двара Лычыцы М. Булгака згарэла гумно і інш. дабро. Шкоды каля 19 тыс. р.—У двары Каросно, гэтагож пав., памешч. Донэйко згарэло гумно з усім дабром селяніна І. Гладкаго. Шкоды 5750 р.—У аколіцы Халяўшчына згарэла гумно з дабром і інш. рэчы Халевы. Шкоды 1343 р.

Коопэратывы (хаўрусные крамы, банчкі і інш.). У Вітэбскай губэрніі цяпер налічываецца 20 сельска-гаспадарскіх таварыстваў і 120 гаспадарскіх кружкоў, 21 таварыствы хаўрусных крам і 138 пажычкавых і пажычка-ашчадных таварыстваў.

Забарона. Камэндант ковенскай крэпасьці загадаў ковенскаму паліцмайстару абвесьціць, што скупліваньне у граніцах крэпаснога раёну і вываз з яго коні без пазваленьня, забараняецца.

З усіх старон.

Прызыў ратнікоў. Найвышэйшым Указам загадано, апрача пакліканых Указамі 21 ліпня і 17 вераўсьня, ізноў паклікаць ратнікоў апалчэньня першаго разраду.

Забаронена апавесьціць і расшыраць у часопісях, кнігах і дакладах, гаворачы на публічных сабраньнях, аб усім тым, што Савет міністроў маніцца або пастанавіў ці прыняў меры, маючые зьвязь з надзвычайнымі расходамі на патрэбы ваеннаго часу, або выкліканые ваеннымі варункамі, а такжэ ведамасьцей і малюнкоў аб унешней абаспечаннасьці Расеі і яе ваенна-морскай і сухапутнай абароны. Забарона гэта не спыняе тых ведамасьцей, якіе апавесьціць канцэлярыя Савета міністроў або пазволіць на гэта.

С прычыны паголосак, што нехта кусіўся на жыцьцё Верхоўнаго Глаўнокамандаючаго, запярэчываецца урадова, што нічога падобнаго не было.

Новае міністэрство. У вышэйшых урадовых установах апрацавана і пададзена на прагляд Савету міністроў праект закону аб наладжэньні міністэрства народнаго здароўя.

18 мільёнаў на лазарэты. Пастер». Яго грашэўны стан быў такі: збярэжных укладак—4,120,000 корон (корона — 46 к.) ўласнаго багацьця — 536,000 корон. За гэтым ідуць торговые і коопэрацыйные таварыствы: «Достава», «Сокільскій Базар», «Заря» ды інш.

Пашырэньне народнай асьветы у роднай украінскай мове спынялося польскім панаваньнем. У 1910—1911 г. было 77 гімназій на абедзьве палавіны Галіччыны (з іх толькі 9 украінскіх ды 2 мешаных), 14 рэальных школ, 15 комэрцыйных (торговых), 114 прамыслова-рэмесьнічых ды інш. Вышэйшые школы чатыры: 2 унівэрсытэты — Кракоўскі (польскі) ды мешаны — Львоўскі, Львоўская політэхніка ды акадэмія мастацтва (художэства) у Кракове, з якой немала выйшло украінскіх артыстаў-малярой.

Апошнімі часамі украінцы пачалі закладаць прыватные гімназіі ды «бурсы» (конвікты) пры іх. Такіх гімназій было больш, як польскіх. Гэтые гімназіі заснавало «Українське Педагогічне Товариство» і «Просвіта», якая у 1909 г. мела 28,000 членаў, утрымывала 2,164 чытальні, 194 сьпевачые таварыствы, 170 аматорскіх тэатральных гурткоў ды інш. С таварыстваў навуковых найбольшае — украінскае «Таварыство імені Шэвчэнка» (выйшло 115 томаў цэнных навуковых прац), і «Таварыство ім. Оссолінскіх» (польскае). Апрача таго немала высокай вартасьці музэяў і драбнейшых навуковых таварыстваў. Аб вышэйшай народнай прасьвеце дбаюць такіе таварыствы: украінскае таварыство ім. П. Могілы, і польскае т-во людовых унівэрсытэтоў. Цяперака гэтые ўсе таварыствы і ўсе украінскіе часопісі (іх было 68 у самым Львове), а па часьці і польскіе прыпынены на заўсёды. Заместа іх выходзіць «Прыкарпацкая Русь» (расейскаго урадоваго напрамку) ды «Львовскій военный Листокъ». Аткрылося апошнім часам і колькі першых расейскіх таварыстваў пад кераўніцтвам абадвух графоў Бобрынскіх ды Чыхачова.

Падданы.

Было гэта зімой, якраз год па сьля таго, як я стаў жанатым. Мая Настуля, выткаўшы тканіну, пашыла андарак і выбралася да сваіх бацькоў пагасьціць на які дзень ды пафарсіць новай вопраткай. Бацькі мае тады ужо пазьміралі адзін брат уцёк. Бог ведае куды, ад няміласьці панскай, другі быў здадзены у салдаты, а сестра... Ат! што ужо тут успамінаць. Адным словам, я астаўся адзін у хаце, што калок бяз плоту, бо і дзетак тады яшчэ не было.

Выправіўшы жонку, я напаіў жывёлу, раскідаў ёй па ахапку стрышанкі ды пайшоў у хату, каб зварыць бульбу, бо ўжо зьмеркалася; ведама калядны дзень: с кута у кут—і вечар тут. Але як прышлося да дзела, дык лень нейкая ахапіла — гляну ў на гаршок, паварочаў бульбу, плюноў пад ногі і скрабучыся палез на печ, як пчала у соту. Ці доўга спаў—ня помню, толькі-ж як прабудзіўся, дык увесь быў макрусенькі ад поту, бытцам мыш з вады выцягнута; дрыжэў ад нейкаго страху і ня мог ані павярнуцца, ані слова высказаць—лежаў, як скамянеўшы.

І здавалася мне, што я і печ калыхнемся якбы гоніць нас па хвалях, то здаецца сядзіш на скрыдлах ветрака, а тые так круцяцца, што ажно дух займае, то зноў як-бы пан наш, такі пузаты, як бадой наліты, расьце, расьце, рагочэ на ўсё горла, ды і лопне, як бурбулка на лужы; а за ўсё горш — гэта сьмерць, што безустанна паказывалася. Вось так стаіць у нагах с касой, шырокім лобам, ды зауэята глядзіць на мяне і нецярпліва перэступае з нагі на нагу, ляскаючы касьцьмі.

Прамучыўся я гэтак мусіць з гадзіну, але мне тады гэта гадзіна выдалася цэлым векам. Апаматаўшыся крыху, пачаў я жагнацца, пацеры шаптаць ды ўзірацца ў бакі, але як я ні старался, як ні лыпаў вачыма—ня мог прабіць цьмы. Ноч у ноды панавала. А на дварэ ведзьма замуж выходзіла. Вецер выў, храпеў то грозна, то жаласьліва, кідаўся аб сьцены, страпаў сьнегам па шыбах ды біўся аб хату, трывожучы яе збочэную паставу. На вёсцэ недзе завыў с перша адзін сабака, а праз якісь час зацягнула, у помач вятру, ўся вясковая псярня. Яшчэ горшая журба апанавала мяне. Што, думаю сабе, трэба агонь разьвясьці,—у з ліха тады ня дым зьнікне. Тут я далоў с печы, бардзей да прыпечка, злажыў два вугалькі, прыторкнуў лучыну, дзьмухнуў разоў колькі, і агоньчык, дрыжучы, ухапіўся за канец лучыніны. Ага, падумаў я з радасьцю, — цяпер нікога не баюся, маю ўжо абарону і, прыхінуўшы агонь рукой, прайшоў цераз хату і сеў на лаву. Пыкаючы люльку, гляджу гэта на агонь ды слухаю, як вугольчыкі трашчаць, а думкі, то таўкуцца як мошкі, то разлятаюцца у ўсе бакі, бытцам віхор іх разьметае...

Охо-хо! і было-ж аб чым думаць: пуня пражнела, а свірончык даўно ўжо пустым стаяў, а тут і с панам непарадкі, ня ўгодзіш яму ніяк... Эх, каб я меў хоцьбы дзесятую часьць панскаго дабра, вось зажыў-бы! Кожны дзень смачна еў-бы, браму вун якую сабе пабудаваў-бы, жонцэ шоўкавую хустку купіў-бы, а там і да Шлёмы часьцей... Але тут—гаручка-б яе—авечка, што лежала адгароджаная пад палком, замэкала на цэлае горла і перабіла мае думкі. Якбы с прасонку, азірнуўся я кругом, абвёў вокам сваю хату і сэрцэ сьціснулося ад болі. Якбы першы раз я згледзіў сваю беднату, гэтые панурые, пакрытые плесьняй, закопчаные сьцены і столь, падлогу, выбітую гліняй, усю у ямах і балоце, маленькіе вокны, засыпаные сьнегам, каторые, як бельмы акалечаў жывёлы, ясна адбіваліся на чорнай сьцяне. Бытцам першы раз я пачуў сморад, сырасьць, духату свае хаты; адразу яна, курная, струхлеўшая, — абрыдла, апрацівела, як нішто на сьвеце, і сьперша ахапіў мне шчыры жаль, а пасьля шалёная не паўстрыманая злосьць.—Спаліць, спаліць,—прачнулося маланкай у галаве,—спаліць гала!.. Крыўда за крыўду... Цяпер цёмна, не дазнае... Спаліць!.. Але тут сталося дзіва: я адразу зьмяк, як анучына, здрабнеў, асунуўся: я згледзіў, хоць і сорам прызнацца,—пугу...

— Цьфу!

Л. Р.

траградзкае гарадзкое самаупраўленьне облічыла расходы на устройство у Петроградзе лазарэтоў на 30 тысяч хворых і раненых ваякоў, з расходам на утрыманьне іх у 17,998,558 руб. Савет міністроў, разгледзіўшы гэту смету, прызнаў яе і пастанавіў на першы пачатак цяпер-жэ атпусьціць гораду 3 мільёны руб.

«Чырвоны Крыж» ад пачатку вайны меў расходу на ўсе свае установы па догляду і лячэньню хворых і раненых ваякоў 12,704,637 руб. 63 к., на гэта зложылася прыватных ахвяр 3,458,525 р. На тэатры вайны працуюць ад «Чырвонаго Крыжу»: 70 госпіталяў, 64 этапные лазарэты, 22 пярэдніе атрады, разшырэные на 28,000 ложкаў з лішнім. У лекарска-санітарных установах яго працуе 696 дактароў, 2,169 сёстраў міласэрдзя і 8,000 санітароў. 4521 сёстраў міласэрдзя перададзена ў лекарска-санітарные установы ваеннаго ведамства.

Студэнты ратнікі апалчэньня першаго разраду да прызыву не належуць.

Запамогі няшлюбным жонкам. Вярхоўная рада па догляду сем'яў пакліканых на вайну, а такжэ раненых і забітых ваякаў пастанавіла загадаць установам, якіе займаюцца доглядам, зьвярнуць асаблівую увагу на саманайпершае аказываньне помачы няшлюбным сем'ям, пасынкам, падчэрыцам і «прыёмышам» (выхаванцам).

Павышэньне акцызу. Абвешчэна аб павышэньні с 15 лістападу акцызу на цукер, карасіну, дрожджы, запалкі, папіросные гільзы і паперу, а такжэ падвышэны налог на зямлю, дамы, кватэры, тарговые і прамысловые прадпрыняцьця, гэрбавы збор і інш. Абвешчэна налогі с пасажыраў, пасажырскаго багажу, а такжэ с первожаных па чыгунках грузоў (пасылак) вялікай і малай пасажырскай скорасьці.

Рэквізыцiя стручковаго (турэцкаго) перцу. Па загаду вышэйшых уласьцей петроградзкі градоначальнік загадаў паліціі зараз-жэ даведацца гдзе і колькі ёсьць стручковаго перцу, пасьля чаго рэквізаваць перэц, ня гледзючы на тое колькі яго знойдзецца.

Забарона. Пад штрафам да 500 руб. або арышту да 3-х месяцоў, забараняецца кундуктарам Паўночна-Заходняй чыгункі прыймаць і перавозіць прыватную карэспандэнцію (пісьмы і інш.).

Абавязковая пастанова. Адэскі генерал-губэрнатар абавязаў усіх шаўцоў па установленых цэнах шыць боты для войска. Шаўцы, не захацеўшые патчыніцца гэтаму, будуць высланы, як праціўнікі патрэбоў арміі.

259 п'яных у адзін дзень. Аж гэтулькі у нашы «цьвярозые» часы злоўлена у Петроградзе у адзін дзень (10 лістапада) і засаджэна пад арышт бедных паклоннікоў алькаголю.

Аб багажы. Расейскі камітэт у Стокгольме апавешчае усіх, згубіўшых свой багаж у дарозе паміж Нямеччынай, Швэціей і Расеей, што яны могуць навесьці спраўкі ў расейскім камітэце ў г. Стокгольме, паведаміўшы № квітанціі багажа. Адрэс канцэлярыі камітэту: Швэція, Стокгольм, отэль «Контіненталь» № 115.

За зьбіраньне ахвяр на нямецкі флот нямецкімі падданымі у Петраградзе цягнуць к атвету шмат асоб, спаміж каторых большая часьць займае высокае становішчэ у Петроградзе.

Конфіскація. Як пішэ «Русск. Слово» урад пастанавіў конфіскаваць на казну родовые маёраты (двары) прыбальційскіх памешчыкоў, каторых радня ваюе ў нямецкай арміі.

Забарона. У Пскове абавязываючай пастановай забаронена на вуліцах гаварыць па нямецку.

Зносіны с Турэччынай спынены, так што ужо почта ніякіх туды атправак (пасылак, пісьмаў і інш.) не прыймае.

Справа дэпутатоў с.-д. На пачатковым следзтве аб асобах, зьехаўшыхся непадалёк ад Петраграду з розных мейсцоў на нараду з некаторымі членамі-большэвікамі соціал-дэмократычнай фракціі Г. Думы, выкрыта, што нарада велася аб праекце рэзолюціі (пастановы) с прычыны вайны, у якім прызнаецца «найменьшым злом пабеду над Царскай Манархіей і яе войскам» і ставіцца абавязкам «усестароньняя, пашырэная на войска і на тэатры ваенных змаганьнёў, пропаганда (шырэньне) соціалістычнай рэволюціі» і організація (наладжэньне) для такой пропаганды нелегальных ячэек (гурткоў) у войску». Усе затрыманые асобы, па загаду судоваго сьледчаго, зачынены пад стражу.

Прафэсар Бадуэн-Куртэнэ. С прыгавору судовай палаты, надовечы засаджэна у Петраградзе у Выборгскую турму («Крэсты») прафэсара Бодуэн-дэ-Куртэнэ. Засуджэны ён за сваю кніжку «Національный признак в автономіи».

У Фінляндзіі. Быўшы прэдседацель фінляндзкаго сэйму Свінхувуд, не паслухаўшы пастановы генерал-губэрнатара аб атпрэччыне ад службы, арыштован па загаду Выборгскаго губэрнатора і высылаецца на час вайны у Томскую губэрню.

У Польшчы. С прычыны вайны спынена у Польшчы да асабліваго загаду узысківаньне падаткаў, налогаў і інш. збораў на казну.— Як падлічэна—патрэбна для Польшчы атрымаць да вясны 200 тысяч коні, на пакупку якіх польскі грамадзянскі камітэт стараецца аб пажычку 80 мільёнаў руб.— Агульная лічба уцёкшых да Варшавы была 82,000, у тым 70,000 палякоў і 12,000 жыдоў. З атступленьнем немцаў гэтые лічбы зьменшыліся.—Радомскіе гмінные (валасные) ўласьці атрымалі загад наладзіць варту тэлеграфных і тэлефонных праводоў. Непаслухаўшые гэтаго загаду будуць аддавацца пад ваенны суд па 170 ст., што гразіць карай сьмерці.— Камэндант Лодзі загадаў, каб магазыны былі атчынены цэлы дзень.—У Варшаве ад бомбаў было пару ўзрываў, параніўшых колькі людзей. Аднэй бомбай з нямецкаго самалёту пабіты шыбы ў доме Амэрыканскаго консула.— Немцы захапілі у палон Варшаўскаго губэрнатора барона Корфа, які выехаў быў на аўтомобілі агледаць пацярпеўшые ад вайны паветы.

Аб усім па троху.

Аб пачатковым хатнім навучаньні па вёсках. У 1874 г. выдано права аб пачатковых народных школах. (Свод Законоў, Т. XI, ч. 1, ст. 346—3511). У 1882 г. адно земство зьвярнулася с просьбай да міністэрства асьветы, каб гэта апошняе заапековалося хатнім навучаньнем пачатковай граматы сярод вясковых жыхароў праз асобы, не маючые на гэта вучыцельскаго званьня. На гэту просьбу міністэрство асьветы за згодай міністэрства ўнутрэньніх справоў і обэр-пракурора св. Сыноду выдало 14 лютаго 1882 г. цыркуляр, у якім прызнае за патрэбнае: 1) выясьніць, што ад асобаў, займаючыхся пачатковым хатнім навучаньнем (граматай) па вёсках не канечна вымагаць вучыцельскае званьне (цэнз) і 2) прэдаставіць мейсцовым паліцейскім і валасным ўласьцям, а такжэ і агульным і духоўным прыхадзкім даглядам над гэтым, каб хатнім навучаньнем не займаліся асобы «не благонадзёжные». На аснове такога выясьненьня па ўсіх вёсках пачатковым навучаньнем чытаньня і пісаньня мае права займацца кожны без асабліваго на гэта пазваленьня і не канечна патрэбна мець якоеколечы вучыцельскае сьвядоцтво. Вымагаецца толькі (і то ўжо вучучы) палітычная і маральная благанадзёжнасьць. Цыркуляр гэты надрукованы у расейскім выдавецтве — «Фальборк і Чернолускій. Народныя училища». (Спб. 1903 г., 11 стр.).

Колькі адбываецца войнаў? Разам с турэцкай ідзе цяпер 18 войнаў. Ваюе 10 дзержавоў: з адной стараны Расея, Англія, Франція, Бэльгія, Японія, Сэрбія і Чорнагорыя; з другой—Нямеччына, Аўстрыя і Турэччына. Расея, Англія, Франція і Бэльгія вядуць па тры вайны: з Нямеччынай, Аўстрыей і Турэччынай. Японія, Сэрбія і Чорнагорыя—па дзьве: з Нямеччынай і Аўстрыей. Нямеччына і Аўстрыя вядзець па сем войнаў: з Расеяй, Англіеў, Франціей, Бэльгіей, Японіей, Сэрбіей і Чорнагорыей. Турэччына вядзе 4 вайны: з Расеяй, Англіей, Франціей і Бэльгіей.

Адна з француcкіх газэт недаўна падлічыла, што вайна абхапіла 69 прац. насяленьня Эўропы, а ва ўсім сьвеце 890,000,000 людзей або 53 прац. насяленьня ўсей зямлі. Цяперака з выступам Турэччыны лік ваюючаго насяленьня яшчэ болей павялічыўся.

Рэдактар-Выдавец

І. Луцэвіч.

Прыймаецца падпіска на 1915 год па беларускую газэту

„НАША НІВА“

ГОД ВЫДАВЕЦТВА X.

«НАША НІВА» як і тые гады будзе працаваць над адраджэньнем Беларусі, шырыць беларускую сьведомасць, бараніць інтэрэсоў гаротнаго беларускаго народу.

«НАША НІВА» у публіцыстычным аддзелі друкуе стацьці на палітычные, экономічные і національные тэмы, лепшых беларускіх публіцыстоў; у бэлетрыстычным аддзелі дае апаведаньні, сцэнічные творы і вершы, лепшых бэлетрыстоў і паэтоў. Апрача гэтаго дае многа вестак з жыцьця на Беларусі і з усіх старон. У вясковым жыцьці «НАША НІВА» заменяе сабой штодзенную часопісь.

Цэна «НАШАЙ НІВЫ» на год с перасылкай—2 р. 50 кап.; на поў года—1 руб. 25 кап; на 3 месяцы—65 к.; на 1 м. 25 к.

Пробные нумэры высылаюцца дарма.

Усе, каму дорага справа адраджэньня беларусоў да культурна-національнаго жыцьця, выпісывайця, чытайця і шырця „НАШУ НІВУ“.

Адрэс рэдакціі: **Вільня, Віленская 29.**

Рэдактар-Выдавец **І. Луцэвіч.**

Выйшоў з друку

„БЕЛАРУСКІ КАЛЕНДАР“

на 1915 год.

двумя асобнымі выданьнямі, з асобным тэкстам рускімі літэрамі і з асобным тэкстам лацінскімі літэрамі.

Цэна календара:

Чысло экзэмпл.	без перасылкі	с перасылкай	накладной плат.	уступка	з уступк. с перас.	з уступкай з накл. плат
1	10	16	36	—	16	36
2	20	30	50	—	30	50
3	30	50	70	--	50	70
4	40	64	84	5	59	79
5	50	70	90	10	60	80
10	100	135	155	20	115	135
20	200	245	265	40	205	225
30	300	365	385	60	305	325
40	400	465	485	80	385	405
50	500	580	605	100	480	505
100	10,00	11,60	11,80	3.00	8,60	8,80

Выпісываць з „Беларускай Кнігарні“

Вільня Завальная № 7.

Кнігарня просіць прысылаць заказы на календар загадзя, бо у гэтым гаду на палавіну меней друкавана календара і ён хутка разойдзецца.

На пробу календары не высылаюцца.

„БЕЛАРУСКАЯ КНІГАРНЯ“

Вільня, Завальная вуліца № 7.

Мае на продаж на складзе:

Карскій «*Бѣлоруссы*» введеніе въ изученіе языка и народной словесности . . . . 2,25 к.

Романовъ—*Бѣлорускій сборникъ.* Выпускъ восьмой и девятый. Бытъ бѣлорусса. Словарь условныхъ языковъ . . . 3,50 к.

Сержпутовскій—*Сказки и разсказы бѣлорусовъ-полешуковъ* . . . 1,00 к.

Бѣлорусскій архивъ древнихъ грамотъ. Ч. 1-я (единственная). Изд. І. Григоровичъ. М. 1824 г. . . . . 3,00 к.

Западнорусскія лѣтописи . . . . 3,00 к.

Страсти Христовы въ Западно-Русскомъ спискѣ XV в. (Даслоўны перадрук у старо-беларускай мове). . . . . 1,00 к.

Друкарня Марціна Кухты, Татарская 20.